

КОВТУНЕНКО
Ксенія Валеріївна
k.v.kovtunenka@mzeid.in

ШАРКОВА
Ганна Іванівна
hanna.sharkova@mzeid.in

ГУРАЛЬСЬКА
Вікторія Валентинівна
viktoria.gyralskaya@mzeid.in

д.е.н., професор, зав. кафедри,
Державний університет "Одеська
політехніка"

студентка, Державний університет
"Одеська політехніка"

студентка, Державний університет
"Одеська політехніка"

УДК 338.0

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
MODERN ASPECTS OF INTERNATIONAL BUSINESS DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF
GLOBALIZATION

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.6\(1\).3](https://doi.org/10.37634/efp.2021.6(1).3)

KOVTUNENKO Kseniia – Doctor of Economics, Professor, Head of department, State University" Odesa Polytechnic"

SHARKOVA Hanna – student, State University" Odesa Polytechnic"

HURALSKA Viktoriia – student, State University" Odesa Polytechnic"

У статті розглянуто сучасні аспекти розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації, обґрунтована об'єктивна основа розвитку і функціонування міжнародного бізнесу на глобальному рівні інтернаціоналізації. Теоретично обґрунтовано важливість розвитку міжнародного бізнесу, його вплив на розвиток економік країн. Зазначено, що дослідження цієї теми є особливо актуальним для України. Розкрито передумови та сучасні тенденції розвитку форм міжнародного бізнесу як сукупності ділових операцій ТНК.

* * *

Introduction. The paper considers the basis of international business development at global stage of internationalization. The paper emphasizes the shift of international business's motives and forms concerning the innovative globalism. Analysis of the development of international business in the context of international management is covered in the works of B.A. Cherevatenko, K. Asvazappa, O.V. Mykhailovska, S. Robokk. In general, the issue of major trends and problems of international business is given much attention around the world.

The purpose of the paper study of modern aspects of international business and new signs of social reproduction as a result of the impact of globalization.

Results. In Ukraine, international business is only at an early stage of development. The country seeks to become a full partner in the world and European communities, and this requires the expansion and strengthening of international economic activity. Another distinctive feature of international business is that it is affected by many circumstances, including differences in language, geography, exchange rates and changes in the economy. The main forms of international business include: exports, imports, licensing, franchising, management contracts, turnkey contracts, joint ventures, foreign investment.

Conclusion. Real globalization is characterized by the fact that international economic relations have covered almost all countries of the world and each of them depends on international business. The consequences of this are twofold: on the one hand, the country can enjoy all the benefits without feeling the negative consequences of the lack of certain resources, opportunities.

Ключові слова: міжнародний бізнес, транснаціональна компанія, глобалізація, інформація, технологія, інновація

Keywords: international business, transnational company, globalization, information, technology, innovation

ВСТУП

Найважливішою ознакою розвитку світового господарства є розгортання процесів глобалізації, інтернаціоналізації, трансформації продуктивних сил, які значно впливають на систему міжнародних економічних відносин і визначають тенденції розвитку міжнародного бізнесу та національних економік загалом.

Процес розвитку міжнародного бізнесу та важливість його для економіки країни досліджували В.Е. Новицький, О.А. Кириченко, А.П. Румянцев, Г.Н. Климко. Зміни та тенденції розвитку в умовах глобалізації вивчали Д. Джонсон, К. Тернер, Б. Тойн, С. Мочерний, Є.Г. Панченко, К. Сіммондс, У.Г. Томмінсон, С. Фомішин та інші. Аналіз розвитку міжнародного бізнесу в контексті міжнародного менеджменту висвітлений у працях О.М. Гуцалюк, В.А. Череватенко, К. Асва-

заппа, О.В. Михайловської. Загалом питанню основних тенденцій та проблем міжнародного бізнесу приділено велику увагу в усьому світі. Основні принципи були сформульовані такими відомими вченими, як Майкл Портер, Пітер Друкер, Акіо Моріта, Філіпп Коттлер і Томас Фрідман [1].

Міжнародний бізнес – це основа економічної співпраці між країнами. Міжнародний бізнес пов'язаний саме з переміщенням ресурсів (сировина, капітал, технологія, люди), товарів (готові складники, продукти, напівфабрикати), послуг (бухгалтерський облік, юридична та банківська діяльність) з однієї країни в іншу.

МЕТА роботи – дослідження сучасних аспектів міжнародного бізнесу та нових ознак суспільного відтворення як результату впливу процесів глобалізації.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних фахових та профільних видань, різноманітні ресурси Internet. У проведенні досліджень використано методи узагальнення, аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як явище міжнародних економічних відносин міжнародний бізнес – це форма взаємодії суб'єктів міжнародної економічної діяльності, спрямована на одержання вигод від трансграничного співробітництва. Конкретна сутність цього поняття розглядається як будь-яка операція, яка проводиться контрагентами двох або більше країн. Водночас мова йде про господарські операції, засновані на нових організаційних технологіях і мають гнучкий характер у процесі оперативного управління, враховуючи вплив вимог світового ринку та оптимального задоволення інтересів і потреб партнерів.

В Україні міжнародний бізнес перебуває тільки на початковій стадії розвитку. Країна прагне стати повноцінним партнером у світовій й європейській спільнотах, і для цього необхідне розширення й посилення міжнародної економічної діяльності. Звідси і критична потреба у знаннях і розумінні основних тенденцій у зовнішньому середовищі міжнародного бізнесу.

Відмінною рисою міжнародного бізнесу є й те, що на цю діяльність має вплив багато обставин, зокрема відмінності у мові, географічне положення, валютні курси, тарифні бар'єри, політичні проблеми та зміни в економіці. Мотивація здійснення ділових операцій за межами національних кордонів формує структуру міжнародного бізнесу, що являє собою систему взаємозв'язків типів, форм та методів реалізації міжнародного бізнесу.

До основних форм міжнародного бізнесу належать: експорт, імпорт, ліцензування, франчайзинг, управлінські контракти, контракти під ключ, спільні підприємства, закордонні інвестиції.

У практиці міжнародної підприємницької діяльності використовується також критерій інвестиційності з визначення форм міжнародного бізнесу. Зокрема, У. Батлер [1] виділяє інвестиційні (прямі та портфельні інвестиції), неінвестиційні (трансгранична спільна діяльність) та комбіновані (поєднання інвестиційних і неінвестиційних) форми.

Грунтуючись на такому поділі, варто зазначити, що ці форми в основному реалізуються міжнародними стратегічними альянсами та транснаціональними компаніями (ТНК). Трансформаційні зміни формують нове розуміння форм міжнародного бізнесу під впливом дії таких чинників, як:

- глобалізація – універсальність та становлення єдиних світових структур, зв'язків і відносин між соціально-економічними системами;
- інтенсифікація процесів інтернаціоналізації – процес розвитку стійких економічних взаємозв'язків між країнами, підвищення їх взаємозалежності шляхом збільшення руху капіталів, товарів, робочої сили;
- науково-технічний прогрес – нові технології, інновації, науково-дослідні розробки, інформатизація та широке розповсюдження мережі Інтернет;

– міжнародна конкуренція, що відображає стан ресурсно-технологічної, просторової, інституційної, соціально-когнітивної й інформаційної складових частин системи міжнародної економічної діяльності соціально-економічних систем;

– зміни у стилі споживання в різних країнах та вплив соціокультурних параметрів.

Однією з важливих ознак сучасного розвитку світового бізнесу є розгортання процесів глобалізації, які суттєво впливають на систему міжнародних економічних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік.

Міжнародний бізнес базується на можливості отримання переваг (економічних чи технологічних) саме із переваг міждержавних ділових операцій, тобто продаж даного товару в іншій країні, або налагодження фірмою однієї країни виробництва в іншій країні, або спільного надання послуг фірмами двох країн – третій забезпечують залученим у бізнес сторонам більше переваг, ніж вони мали б, якби здійснювали аналогічну діяльність як суб'єкти лише національних економік [2].

Міжнародний бізнес стає всеохоплюючим і всепроникливим феноменом сучасної цивілізації. Існує низка базових причин, які змушують фірми ставати більш глобальними як у плані загального курсу розвитку, так і у плані повсякденної практичної діяльності. До числа таких стратегічних імперативів входить:

– використання ключової компетенції компанії. Одним із найважливіших аспектів для глобалізації є можливість більш широкого використання ключових компетенцій, які компанії вдалося розвинути на внутрішньому ринку;

– придбання ресурсів. Суттєвою причиною відносно ведення бізнесу в міжнародних масштабах є необхідність придбання закордонно таких ресурсів, як матеріали, робоча сила, капітал або технологія;

– пошук нових ринків збуту. Необхідність пошуку нових ринків збуту – це також одна з поширених аспектів виходу компаній на міжнародні ринки.

Міжнародний бізнес базується на можливості отримання вигод саме із переваг міждержавних ділових операцій, тобто з того факту, що продаж даного товару в іншій країні, або налагодження фірмою однієї країни виробництва в іншій країні, або надання послуг спільно фірмами двох країн – третій тощо, забезпечують залученим у бізнес сторонам більше переваг, ніж вони б мали, якби вели справу у своїх країнах. Це ключовий момент не лише у розумінні природи і специфіки власне міжнародного бізнесу, але й у поясненні виникнення й розвитку міжнародного менеджменту як такого.

Принципова відмінність міжнародного бізнесу полягає у двох головних обставинах: жорсткий вплив взаємовідносин країн на можливість і ефективність ведення бізнесу між фірмами; підтримка, яку уряд країни надає власним підприємцям у їх закордонній діяльності.

Глобалізація – перехід міжнародного бізнесу до найвищої точки його розвитку. В умовах глобалізації міжнародний бізнес набуває принципово нових рис.

Якщо у минулому мультинаціональні корпорації (МНК) вирішували відносно прості задачі виробництва й дистрибуції товарів, то за останні десятиліття вони

почали вирішувати набагато складніші і глобальніші задачі. С. Ронен визначає їх як створення і використання сітки мультинаціонального обслуговування, що включає банки, рекламні агентства, консалтингові фірми, університети, заклади охорони здоров'я, які опираються на глобальну комп'ютеризацію.

Формуючи власну сітку мультинаціонального обслуговування, кожна МНК розглядає її як власну гарантію ефективності бізнесу, а той факт, що в кінцевому підсумку ці сітки зливаються в глобальну сітку, просто збільшує ефективність системи загалом [3].

По-перше, рівень міжнародності бізнесу фірми залежить від глибини її залучення в бізнес у країні Б. Якщо мова йде про разові продажі товару через експортно-імпортну фірму самої країни А, то це найнижчий рівень залучення практично не відображає ніякої потреби й міжнародній складовій бізнесу.

Інша справа, якщо фірма розпочала виробництво у країні Б, найняла місцевий персонал, розвернула дистрибуторську сітку. Тут максимально проявляється міжнародність: від мовних питань до місцевого податкового законодавства і від репатріації валютного прибутку до участі в місцевих соціальних акціях. Зрозуміло, що між цими двома полюсами лежить ціла низка послідовних ступенів розвитку міжнародності.

Отже, до головних аспектів та тенденцій розвитку міжнародного бізнесу можна віднести:

- збільшення масштабів підприємницьких структур, інтернаціоналізація підприємницьких, відносин і орієнтація співпраці на досить тривалі терміни;
- мінливість кон'юнктури інтернаціональних ринків і посилення міжнародної конкуренції;
- розвиток міжнародних інститутів, активне застосування сучасних інформаційних технологій у підприємницької діяльності;
- віртуалізація бізнесу як глобальний процес.

Ера національних держав дала вагомий поштовх розвитку міжнародного бізнесу і зробила його сферою весь світ. Одночасно міжнародний бізнес вийшов на якісно новий рівень розвитку й тому потребував якісно нову систему управління. Нині в умовах глобалізації економіки 500 найбільших корпорацій розпоряджаються близько 80 % валового продукту світу, здійснюють значну диверсифікацію свого виробництва й послуг.

Під ТНК у широкому сенсі розуміється компанія, яка веде операції у глобальному масштабі через свої філії й дочірні підприємства. Це підприємства, які є власниками виробничих коштів або контролюють виробничі потужності, що знаходяться поза межами країни, де розташована штаб-квартира ТНК [4].

Широта оперування бізнесу у всьому світі робить неадекватною вимогам глобальної ефективності фірмового бізнесу попередню формулу «управління за-

рубіжними операціями», або «управління ЗЕД». Потрібна заміна формулою «міжнародний менеджмент».

ВИСНОВКИ

Ера глобалізації починається із 70 рр. 20 ст. – цей період розвитку цивілізації взагалі й міжнародного бізнесу, зокрема, проходить під знаком революційних технологічних змін, за якими йдуть економічні, соціальні й політичні зміни. Комп'ютерна революція і значний розвиток телекомунікацій практично змінили обличчя всіх традиційних технологій шляхом виведення їх на якісно новий рівень. Сьогодні на Землі практично не залишилось закритих для міжнародного бізнесу зон і тем.

Реальна глобалізація характеризується тим, що міжнародні економічні зв'язки охопили практично всі країни планети й кожна з них залежить від міжнародного бізнесу. Наслідки цього двоякі: з одного боку, країна може користуватись усіма благами, не відчуваючи негативних наслідків відсутності в неї тих чи інших ресурсів, можливостей тощо, але з іншого – природною платою за це є й суттєва залежність країни від стану світових ринків загалом: неможна користуватись лише благами інтеграції у світову економіку, доводиться одночасно нести й ризики цього процесу, глобальна ефективність фірми вона і є головна ціль – вимагає абсолютної свободи вибору форми діяльності у будь-якій країні й абсолютну свободу вибору самої країни.

Список використаних джерел

1. Давидюк Л.П., Клішчук Ю.О. Тенденції розвитку міжнародного бізнесу в Україні. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2020. № 428. С. 31–37.
2. Пахалюк Т.О., Скрипник Н.Є. Розвиток міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. *Дніпропетровський вісник*. 2017. № 12. С. 1–2.
3. Управление внешнеэкономической деятельностью / А.И. Кредисов и др. К., 1996. 103 с.
4. World Investment Report: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge. UNCTAD, UN, New York, Geneva, 2010.

References

1. Davydiuk L.P., Klishchuk Y.O. Development trends of international business in Ukraine. *World economy and international economic relations*. 2020. № 428. pp. 31–37. (in Ukrainian).
2. Pakhaliuk T.O., Skrypnyk N.Y. Development of international business in the context of globalization. *Dnipropetrovsk Bulletin*. 2017. № 12. pp. 1–2. (in Ukrainian).
3. Management of foreign economic activity / A.I. Kredisov, et al. Kyiv, 1996. 103 p. (in Russian).
4. World Investment Report: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge. UNCTAD, UN, New York, Geneva, 2010.